

МФФ „АСТЕРФЕСТ“, 2024

НИКОЛА Д. САРАЈЛИЈА – МАКЕДОНСКИ

**ЈУБИЛЕЈНА ГОДИНА –
„КИНОРЕАЛНОСТ ‘24“ ЦЕЛА ГОДИНА**

**- за 19. Меѓународен филмски фестивал
„Астерфест“, 2024 -**

Јубилејната 2023/24 сезона на Меѓународниот филмски фестивал „Астерфест“ и најавата на неговото 19. издание започнаа со Тивериополските филмски денови уште од самиот почеток на календарската година. Всушност, сметано хронолошки, оваа 2024 година се заокружуваат 20 години од обновувањето на манифестацијата во 2005 година, но според бројот на изданијата, дводецениските креатори на овој фестивал се одлучија за предизвикот да го најават 19. по ред астерфестовско издание, како своевидно пролетно загревање. Притоа, организаторите од „Астерфест филм фестивал“ од Струмица понудија серија интересни културно-уметнички активности и ги најавија концептот, мотото и настаните кои ќе претстојат во претфестивалскиот период, во насока на продлабочување и проширување на мултикинематичките пространства во Струмица и Струмичкиот регион.

Најпрво, на 18 април вечерта, во соработка со „Астерфест“, ТВ-канал ВИС го емитуваше СКИТНИКОТ, краток филм на Чарли Чаплин во траење од 26 мин., во чест на Светскиот ден на културното наследство. Дигитализираната верзија на СКИТНИКОТ, чија улога ја игра Чаплин, во негова режија, е краток комичен филм изработен и прикажан во 1915 година. СКИТНИКОТ е култно дело од јавен домен и овој филмски омаж на легендарниот Чарли Чаплин беше претходница за настанот на 20 април вечерта, во кафе-барот „Нагоре“, кога се случи неформалната објава на визуелниот идентитет на 19. „Астерфест“. За таа пригода беше прикажан избор од филмски трејлери и дизајни од изминатите изданија на „Астерфест“. На Петре Голубов, пензиониран кинооператор за проекциите во струмичкото култно „Кино Балкан“, му беше доделен доживотен слободен билет, влезница за сите претстојни настани и филмови на „Астерфест“. Тој тоа признање го доби сосема заслужено, зашто е еден од најредовните и најверни гледачи на сите изминати фестивалски изданија на „Астерфест“, дваесет години назад. Имено, во пролетта 2005 година, кога во Струмица уште се проектираа 35мм филмови (БАЛ-КАН-КАН, АЛЕКСАНДАР, СТРАДАНИЕ) во организација на „Астерфест“, тој со неколку свои поранешни колеги од некогашното „Кино Балкан“ несобично го даде и скромниот личен ангажман, како соработник во зародишот на оваа, тогаш новостановена, филмска манифестација во Струмица и околицата. Истовремено, на Бојан Хаџиев, архитект и сопственик на кафе-барот „Нагоре“, меѓу другото,

и пасиониран љубител и поддржувач на културата и уметноста, му беше подарена рамка, која всушност е врамен групен портрет со досегашните лауреати на „Астерфест“. Станува збор за 28-те лауреати, реномирани личности кои дале свој печат во континуираниот опстанок на „Астерфест“, но и во поновата филмска историја. Тоа се фотографираниите ликови на добитниците на наградата „Астер“ за животно дело, за особен интерес во областите на филмската, ТВ и драмската уметност, како и за заслуги за специфични авторски поетички и творечки опус. Следно, на Светскиот ден на планетата Земја, на 22 април, инвенторот на уметничкиот прavec „планетаризам“, светски познатиот струмичанец, уметник и автор Киро Урдин дојде повторно дома, заради настанот во чест на „Астерфест“. Истата вечер, со негово присуство и обраќање, се одржа мини панел-дискусија „Авторството и филмот“, проследена со проекција на три кратки филмови (ПИШТА на Киро Урдин од 1971, ЧЕТВРТОК на Милчо Манчевски од 2013 и ДЕЦА на Наум Пановски од 1973).

На 29 мај, вечерта, во малата сала во НУЦК „Антон Панов“, се одржа претфестивалска Тивериополска филмска вечер со проекција во чест на авторот Ице Виранов. Овој омаж беше составен од три исклучителни кратки филмови кои ги потпишува Виранов (ЗЕВАЊЕ од 2013, (НЕ)НОРМАЛЕН од 2014 и ЛУКА од 2023), кои првпат беа прикажани токму на „Астерфест“ во изминатата деценија, а ова заокружување на творештвото на Ице Виранов беше дел од загревањето за претстојното издание на „Астерфест“.

На 1 јули, еден месец пред почетокот на Фестивалот, беше објавено дека македонскиот ликовен уметник Никола Пијанманов (кој ќе биде и член на овогодишното меѓународно филмско жири на „Астерфест“) изработи уникатни статуетки што од оваа година се официјални награди за лауреатите на „Астерфест“, добитници на „Астер“, „Златна потковица“, „Сребрена потковица“ и „Бронзена потковица“ и Гран-при на Фестивалот и дека овогодишното издание на „Астерфест“, во фокусот на авторскиот филм, се одржува од 1 до 5 август, во Струмица, под мотото „Кинореалност '24“. Пијанманов е уметник роден во Струмица, Македонија, дипломирал на Факултетот за ликовна уметност на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Автор е на повеќе уметнички дела, јавно изложувани, а своите дела ги има претставувано и низ неколку само-

стојни изложби. Како активен и самостоен уметник, тој е целосно посветен на сликањето, вајарството и пишувањето. Жирито во кое, покрај Пијанманов од Македонија, членуваат и Зејгам Азизов од Велика Британија и Ганимет Сава од Косово, одлучуваше за најдобрите авторски кратки филмови во натпреварувачката програма. Зејгам Азизов е британски филозоф и уметник кој моментално живее и работи во Лондон, Обединетото Кралство. Неговото творештво се однесува на глобалната состојба на сликите и нивната можност да ја реартикулираат критичката положба на уметникот низ прашања за времето, сликата и наративните процедури на глобализација со јазиците на миграцијата, медиумите и новиот мимезис. Ганимет Сава е основачка и претседателка на Меѓународниот филмски фестивал „Уметност без граници“ во Приштина, Косово. Таа е, исто така, сценограф, филмски и костимски дизајнер, уметнички и моден фотограф. Работела и

како активистка во различни асоцијации за луѓе со попречености, како и за женските права. На програмата беа селектирани филмови од дваесетина држави од сите меридијани, кои ги потпишуваат референтни, високопрофесионални продукции, универзитети и независни филмски автори, од кои повеќето се веќе искусни, а некои се дебитанти.

***

Деветнаесеттото издание на Меѓународниот филмски фестивал „Астерфест“, во знакот на авторскиот филм, започна на 1 август вечерта, во Амфитеатарот во Струмица, со проекција на канскиот лауреат ЧОВЕКОТ КОЈ НЕ МОЖЕШЕ ДА МОЛЧИ. Овој тринаесетминутен хрватски филм во режија на Небојша Слијепчевиќ, со Горан Богдан во главната улога, оваа година освои и „Златна палма“ за краток филм на Канскиот филмски фестивал. Дејствието на филмот се случува на 27 февруари 1993 година,

Горан Тренчовски на отворањето на фестивалот

**Лауреатот Антонио Митрикески -
со наградата „Астер“**

во Штрпци, Босна и Херцеговина. Патнички воз на линијата Белград – Бар е запрен од паравоени сили во акција на етничко чистење. Додека ги извлекуваат невините цивили, само еден човек од 500 патници се осмелува да им се спротивстави. Ова е вистинска приказна за човекот кој не можел да молчи. Филмот е успешна копродукција меѓу Хрватска, Словенија и Бугарија и е во продукција на „Антиталент“ од Загреб, а зад него стојат имињата на продуцентите Катарина Прпиќ и Даниел Пек. Значајно е дека оваа награда авторот Слијепчевиќ му ја посветил на Тома Бузов, човекот што го инспирирал за овој филм и чијашто приказна ја раскажал.

Фестивалот официјално го прогласи за отворен градоначалникот на Општина Струмица, Костадин Костадинов, кој меѓу другото потенцираше дека „Астерфест“ е еден од најважните културни белези на „свездениот град“ Струмица. Тој во својот говор рече дека „Астерфест“ „...за првпат оваа година има соработка и со Европската филмска академија, со

БАФТА, како и со двократните добитници на Американската филмска академија, високите претставници од Скандинавската филмска дистрибуција, коилично се присутни во Струмица како специјални гости на Фестивалот...“ Тој ги истакна долгогодишната љубов, верба, посветеност и истрајност на Тренчовски и неговата мала екипа, чиј голем влог го заслужува вниманието на домашната и меѓународната филмска и културна јавност. Тој потсети дека Општина Струмица, од самиот почеток (од основањето) па сè до ден-денес, се јавува како верен поддржувач, односно генерален покровител и финансиер на „Астерфест“ и вети дека така ќе биде и во годините што следуваат.

Лауреат на наградата „Астер“ на 19. „Астерфест“ беше македонскиот режисер и сценарист Антонио Митрикески, кому на сцената му беа врачени статуетката и плакетата за наградата „Астер“. Претходни лауреати на престижната меѓународна награда „Астер“ биле авторите: Бранко Гапо, Карољ Вичек,

Лордан Зафрановиќ, Рангел В'лчанов, Боро Драшковиќ, Мигел Ермосо, Лаила Пакалнина, Тимоти Бајфорд, Владимир Блажевски, Карпо Година, Киро Урдин, Борис Геретс, Вајт Хелмер, Коле Ангеловски, Ким Лонгиното, Пиро Милкани, Јан Качер, Желимир Жилник. Исклучителната филмска поетика и естетски вдахновениот и минуциозен филмски опус на Антонио Митриќески заземаат посебно место во македонската, балканската и европската кинематографија. Покрај Милчо Манчевски и Митко Панов, Митриќески е еден од најизразитите македонски претставници на генерацијата филмски автори, кои започнаа да го градат својот опус и постигнаа видни успеси веднаш по осамостојувањето на Македонија.

По повод добивањето на ова престижно меѓународно филмско признание, Антонио Митриќески изјави: „Оваа награда, да бидам лауреат на годинашново издание на „Астерфест“, за мене е привилегија поради фактот дека нејзини носители се значајни имиња од светот на филмот, и македонскиот и светскиот. Оваа награда воедно ја споделувам со сите филмски работници со кои имам работено, кои се еднакво заслужни за оживување на моите краткометражни и играни филмови. Сакам да му се заблагодарам на основачот и директор на Фестивалот, Горан Тренчовски, за ентузијазмот и посветеноста благодарение на кои со својата екипа успеа да го одржи и да го позиционира овој филмски фестивал на пошироката балканска и европска филмска сцена. Од моето лично искуство сакам да кажам дека патот за реализирање на едно филмско дело е комплексен, полн со премрежја низ кои проаѓа еден режисер, филмски автор, но интересно е тоа дека токму таа неизвесност ја дава најголемата мотивација да се изработи филмот најдобро што се може, да се даде сè од себе. Како педагог сум сведок на успесите на младите режисери, затоа треба на идните генерации да им се овозможи полесно да дебитираат и да се оценуваат само нивните уметнички вредности, а политиката да нема никакво влијание. Само на таков начин ќе ги задржиме младите и успешните во Македонија“.

Основачот и директор на „Астерфест“ Горан Тренчовски за годинашната селекција рече: „Сите ние живееме во Кинореалност. Филмските автори ги прекршуваат правилата и границите, а формите

и жанровите се вкрстуваат. Објектите/субјектите на платното врескаат, но и се надвикуваат. Филмската уметност е жива како никогаш досега. А овој пат имаме 24 свежо изработени кратки филмови во натпреварувачката програма, селектирани под мотото 'Кинореалност '24"'. На сцената на чинот на отворањето, тој се заблагодари на сите помагатели и поддржувачи на Фестивалот и кажа дека оваа 2024 година некако симболично кореспондира со мотото на Фестивалот „Кинореалност '24“, кое не е само алузија на годината којашто моментно ја живееме, туку можеби е и алузија на 24-те филмови кои се во официјалната програма или на она потсетување на филмскиот праоблик составен од 24 сликички коишто мораа да треперат во една секунда од животот.

Откако Фестивалот беше отворен во преполно гледалиште, во првата натпреварувачка вечер, покрај ЧОВЕКОТ КОЈ НЕ МОЖЕШЕ ДА МОЛЧИ, на програмата беа уште дванаесет селектирани кратки филмови: ГИЛГАМЕШ на Шакир Весели, АСТРАН на групата автори од „Исарт“, ГЛУВЧЕВАТА КУКИЧКА на Тимон Ледер, ЛУДИ И СВЕСНИ (премиера) на Мануела Златкова, СПОМЕНИК на Сиџија Џенг и Џјашји Ву, МАЛИОТ ТАЛКАЧ на Каролина Томкова, ПОЛЖАВСКА ПРИКАЗНА на Ели Воткинс и Хелен Грифитс, ПЕСОК на Розе Торн и Матео Коста, СЛАМЕНИЦА КОН ИДНИНАТА на Николас Нојхолд, ОП, РИБА на Вибин Виџајан, ШЕПКАЧ на Младен Ѓукиќ и СРЖТА на Оберт. Пред публиката се обрати и авторката на краткиот филм ЛУДИ И СВЕСНИ – Мануела Златкова, која ја сподели возбудата од првото прикажување на нејзиниот филм, кој на оригинален начин се занимава со феномените на вистината и лагата.

Програмската агенда продолжи на 2 август претпладнето, во хотелот „Горан Пандев“ каде што се одржа традиционалниот „Астер портрет“ (Тивериополска филмска беседа) за Митриќески, на кој исцрпно зборуваше критичарот Стојан Синадинов, кој воедно е и автор на книгата за Митриќески „Хроника на еден филмски сон“ (Кинотека на Македонија, 2021). Потоа гостите и домаќините се упатија во посета на манастирот Воведение на Пресвета Богородица Елеуса во Вељуса, заедно со лауреатот Митриќески.

Антонио Митриќески е роден во 1961 г., во Скопје. Дипломира на Државната школа за театар, филм и телевизија во Лоѓ, Полска, на Отсекот за филмска и ТВ-режија, во 1987 година. За време на студиите реализира четири кратки филма, и тоа: ДВОБОЈ, ДЕН, ВРЕМЕ И ЕХО. Автор е на две телевизиски драми, ИМА ЛИ ТАМУ НЕКОЈ според Вилијам Саројан и ЏАМБАЗОТ И КРЧМАРКАТА според сопствено сценарио. Во селекција на Државната висока школа учествува и на повеќе меѓународни филмски фестивали: Оберхаузен, Минхен, Краков, Карлови Вари и др. За филмовите ДЕН и ДВОБОЈ добива специјални дипломи и награда на градот Лоѓ. Во 1991 г. го реализира документарниот филм ЛЌУБОВТА НА КОЧО ТОПЕНЧАРОВ, за кој е награден со Златен медал за дебитантски филм на Мартовскиот фестивал за документарен филм во Белград. Во 1997 г. го реализира долгометражниот филм ПРЕКУ ЕЗЕРОТО во македонско-полска копродукција. Филмот премиерно беше прикажан на Фестивалот во Монреал, доби награда од публиката на Филмскиот фестивал „Браќа Манак“ – Битола во 1997 година, а исто така, учествуваше на голем број фестивали и е продаден на голем број телевизии во светот. Во 2003 го снима долгометражниот

игран филм КАКО ЛОШ СОН во македонско-хрватско-англиска копродукција. Филмот светската премиера ја доживеа на дваесет и седмиот Монреалски светски филмски фестивал. Беше прикажан во официјална конкуренција и доби признание од Фестивалот. Во 2014 го снима долгометражниот играл филм ДЕЦА НА СОНЦЕТО во македонско-српска копродукција. Светската премиера се одржа на 24 септември, во Лондон, во официјална селекција на Филмскиот фестивал „Реинденс“. За истиот филм на Македонскиот филмски фестивал во Торонто го добива Златниот медал за најдобар играл филм, а на Филмскиот фестивал во Сиднеј, „Денови на македонскиот филм“, добива Награда за најдобар режисер. Филмовите на Антонио Митриќески учествувале на голем број филмски фестивали во Европа, Америка, Азија, Австралија и Африка. Добитник е на повеќе престижни филмски награди. Докторира во 2010, со докторската дисертација „Теорија и практика на документарниот филм“. Во 2013 на истата тема објавува книга учебник. Добитник е и на државната награда „Св. Климент Охридски“ за 2023 година. Работи како професор по предметот Филмска и ТВ-режија на Факултетот за драмски уметности во Скопје.

Втората натпреварувачка вечер започна во Амфитеатарот, со претставување на двократните оскарровци Ким Магнусон и Ребека Прузан од Данска, кои како југоисточноевропска премиера го прикажаа својот најнов филм ЛЌУБОВНИ МАКИ во режија на Александер Саул. Веднаш потоа следуваа уште десет ексклузивни кратки филмови: европската премиера на ИЗБАВЕНИ ОД ЗЛОТВОРОТ на Бенџамин Хекман и Лук Сарџент и МИГОВИ на Катја Фридрих, ФОРТИСИМО на Виктор Цеска, СОЛЕНИ ЖИВОТИ на Рустам Мелиев, ГНЕЗДО на Настимир Цачев, ЗА ЖИВЕЕЊЕТО на Сезер Салихи, НАВЈА на Ана Шиленкова, ПОЧЕСТ на Мат Цискас, ПРОШЕТКА на Елеонора Венинова и ГИ ЗНАЕШ ПРАВИЛАТА на Овен Тут. Авторите на повеќето филмови пристиг-

наа во Струмица и тие ѝ се претставија на астерфовската публика. Прашањата и одговорите – со оскарровците и со присутните автори на втората натпреварувачка вечер – ги модерираше Саша Станишиќ. Покрај високите дански претставници, пред филмското платно зборуваа и: Катја Фридрих од Германија, Арно Дези од Франција, Настимир Цачев од Бугарија, Сезер Салихи од Македонија, а се емитуваше и видеопораката од канадските автори на куклениот мјузикл ИЗБАВЕНИ ОД ЗЛОТВОРОТ.

Посебен настан за филмофилите беше и промоцијата на книгата „Филмска објектологија“ на авторот Васил Михаил, на 3 август претпладнето, во хотелот „Горан Пандев“, која ја промовираа Саша Станишиќ и Далибор Плечиќ. Авторот на книгата,

преку практични и теоретски инструменти, аргументира и предлага воведување на нова подгранка на филмологијата која ќе се нарекува филмска објектологија, а сценариото за краткиот игран филм КУЈНА е основната појдовна точка од која се развива теоријата за објектот во филмскиот кадар. На оваа промоција, програмскиот менаџер на „Астерфест“, Софија Тренчовска, зборуваше и за одлуката за возобновување и уредување на едисијата „Словенски Орфеј“ со второ коло, во чиј состав влегуваат книгите: „Ефектот на пеперутката“ од Боро Драшковиќ (лауреат и почесен член на Филмскиот совет на „Астерфест“), „Малиот Ејолф“ од Хенрик Ибзен и двојазичната, македонско-англиска книга „Насловите како хиероглифски записи“ од Зејгам Азизов.

На 3 август, во чест на наградените, откако стручно то жири (Азизов – Сава – Пијанманов) официјално ја соопшти својата едногласно донесена одлука, пред вечерните проекции, во Амфитеатарот, имаше и кратко претставување на DVD-то „Македонски кратки играни филмови“ во издание на Кинотеката, како пресек на она што е создавано во македонската кинематографија уште од нејзините повоени институционализирани почетоци па сè до денес. Филмологот Арсим Љесковица на „Астер-

фест“ го претстави DVD-то и зборуваше за важноста на дигитализацијата на култните филмови во македонската кинематографија, меѓу кои во програмата на „Астерфест“ оваа година се и: ЦРНО СЕМЕ (во знак на 5 години од смртта на Кирил Ценевски) и ПРЕКУ ЕЗЕРОТО (во чест на лауреатот Митриќески). Специјален гостин на „Астерфест“ беше и Митко Панов, автор на повеќе забележителни авторски филмови.

Гран-прито (Најдобар краток филм) го доби маестрално направениот краток игран филм ЛЅУБОВНИ МАКИ на Александер Саул (ММ Продукции, Данска). Во психијатриското одделение, на последниот ден од годината, Елијас се фаќа себеси како се трка со времето. Прогонувач од халуцинации и поттикнат од емоции, тој треба да ѝ ја искаже својата љубов на својата медицинска сестра пред времето да истече.

„Златната потковица“ ја доби краткиот анимиран филм ГИЛГАМЕШ на Шакир Весели (Албанија). Авторот импресивно нè опоменува дека сè е набљудувано од Богот на овој свет, дека заповедите се издлабени на камени плочи, а на камените плочи се издлабени сите страдања.

„Сребрената потковица“ ја доби краткиот игран филм ПРОШЕТКА на Елеонора Венинова (Македо-

Ким Магнусон, Александер Саул и Ребека Пружан во разговор со Саша Станишиќ

Од промоцијата на книгата „Антонио Митрикески -Хроника на еден филмски сон“ - на Стојан Синадинов, Кинотека на Македонија, 2021

Наградите на „Астерфест“

нија). Тоа е интересен филм за младата Деница, која оди на прошетка со својот Соговорник, при што разговараат за тоа што се случило со нејзината баба, која од неодамна престанала да ја посетува.

„Бронзената потковица“ ја доби шармантниот краток игран филм ФОРТИСИМО на Виктор Цеска (Франција). Тоа е приказна за Ги, пијанист, кој со голема страст за музиката гледа како неговиот живот се превртува наопаку кога црквата во која тој служи ангажира едно мистериозно девојче.

Наградата за најдобар режисер „Ацо Алексов“ ја доби авторот Небојша Слијепчевиќ за краткиот игран филм ЧОВЕКОТ КОЈ НЕ МОЖЕШЕ ДА МОЛЧИ (Хрватска), а наградата за најдобро сценарио „Горѓи Абаџиев“ ја доби краткиот анимиран филм СПОМЕНИК на Сиџија Џенг и Џјашји Ву (САД). Специјални признанија од жирито добија и краткиот документарен филм ЗА ЖИВЕЕЊЕТО на Сезер Салихи (Македонија) и краткиот анимиран филм МИГОВИ на Катја Фридрих (Германија).

Четвртата вечер, на 4 август, како своевидна филмска посвета на лауреатот Митриќески, во Амфитеатарот во Струмица, со оглед на фактот што сите филмови на Митриќески се прикажувани на поранешните изданија на „Астерфест“, за струмичката публика имаше и специјална проекција на неговиот долгометражен игран филм ПРЕКУ ЕЗЕРОТО, според сценарио на Ташко Георгиевски и Митриќески, со Никола Ристановски и Агњешка Вагнер во главните улоги. ПРЕКУ ЕЗЕРОТО е филм во кој Константин мечтае по Елена, која е од другата страна

на езерото и се решава на неизвесна авантура, за пат преку езерото во кајче – за да стигне до неа. Покрај него, беше прикажан и краткиот филм ЛИФТ ГОРЕ, ЛИФТ ДОЛУ во режија на Душан Наумовски, каде што во својство на сценарист повторно се јавува писателот Ташко Георгиевски, како и трофејниот краток филм СО КРЕНАТИ РАЦЕ на Митко Панов.

На 5 август, последната фестивалска вечер, беа прикажани наградените кратки филмови од непреварувачката програма, како и дигитално реставрираната верзија на ЦРНО СЕМЕ на Ценевски. Сите овие проекции беа овозможени во соработка со Кинотеката на Македонија.

***

За многу проследувачи, 19. издание на „Астерфест“ беше едно од најуспешните досега, а очигледно е дека Фестивалот е длабоко вмрежен во меѓународните асоцијации и платформи. Здружението „Астерфест филм фестивал“ од Струмица во јубилејната сезона продолжува да организира серија промотивни настани, ретроспективи и авторски проекции. Новитет е и инаугурирањето на Филмската школа на „Астерфест“, што е своевидно продлабочување на работилниците и мастеркласовите, со светски едукациски модел на стекнувања искуства и вештини.

Кога е веќе сè кажано и видено, за крај останува уште само да порачаме: „До видување на јубилејниот '20. Астерфест' во 2025 лето Господово!“

Од проекциите во струмичкиот Амфитеатар

